

Téma:

SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY
Foglalkoztatáspolitikai

Időszak:

2012. május

Dátum:

2012. június 15.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
Gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMPÖLTASZAKASZ, TÁRSADALOM- ÉS SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Nemzetközi munkaerő-piac

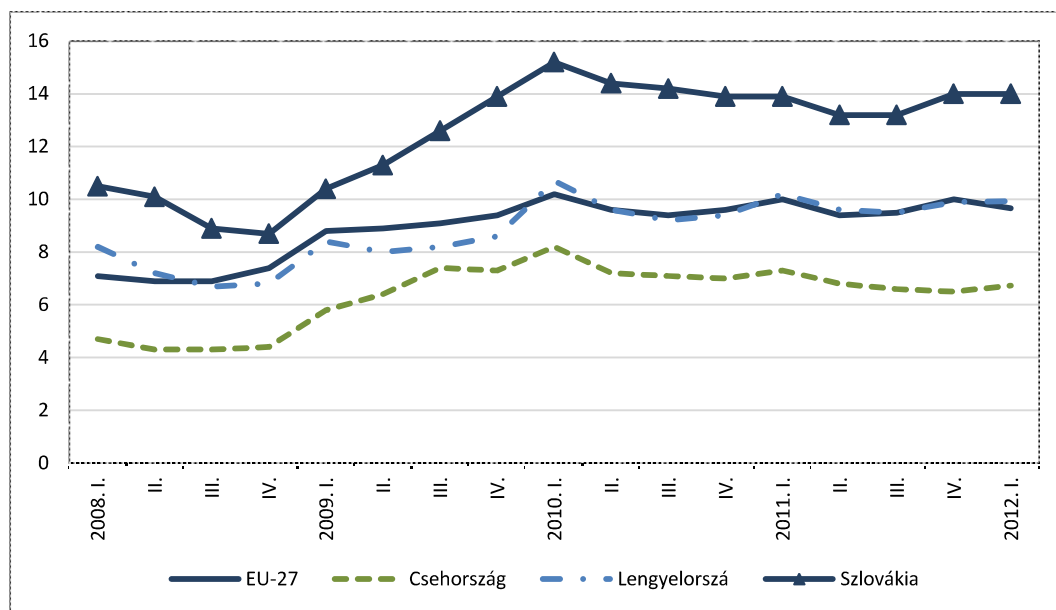
A világ munkaerőpiacain továbbra is a kettősség a legfőbb jellemző. A foglalkoztatást érintő folyamatok az év második negyedévének elején is ellentétes irányban haladtak Európában és az Egyesült Államokban. Ez a jelenség párhuzamba állítható a két régió gazdasági teljesítményével is, hiszen a reálgazdasági visszaesés második hulláma elérte Európát és ezzel a foglalkoztatási helyzetet is rontotta. Ezzel szemben az észak-amerikai országban a foglalkoztatottság bővült, a konszolidáció folytatódott. Az Európai Unió gazdaságaiban nem változott a munkaerőpiacon tavasszal elindult negatív tendencia. A világ legtöbb országára jellemző maradt a magas munkanélküliség és a jelenlegi gazdasági kihívásokat tekintve a munkaerő-piaci helyzet stabilizálódása, majd tartós javulása csak a jövő évben indulhat meg.

Az OECD által közölt harmonizált munkanélküliségi ráta már több mint egy éve változatlan: 2011 negyedik negyedévében 8,2 százalékon állt. Az állástalanok száma ezzel 44,9 millió fő körül mozog, amely a válság kitörését megelőző időszak adataihoz képest még mindig rendkívül magasnak mondható.

Az Egyesült Államokban a foglalkoztatottság bővülése és a munkanélküliség csökkenése tovább folytatódott 2012 első felében. A munkaerő iránti kereslet 2012 februárja és májusa között hasonló mértékben, mint ez előző hónapokban, 220 ezer fővel bővült. Elsősorban az üzleti szolgáltatások, a kiskereskedelem és az egészségügyi ellátás területén dolgozók száma bővült. A munkanélküliségi ráta 2012 májusában 8,2 százalékos volt, ami jelentős javulás, hiszen tavaly ugyan ebben a hónapban még 9 százalékos szintet regisztráltak.

Az Európai Unió 27 tagállamában 2011 után sem állt meg a munkanélküliségi ráta növekedése, 2012 áprilisában további 0,1 százalékponttal nőtt a szezonálisan kiigazított mutató. Az euró-zóna egészét tekintve 2012 negyedik hónapjában az állástalanok aránya elérte a 11 százalékot, ezzel 1998 óta nem látott magasságba került az indikátor. A legtöbb tagállamban emelkedett a mutató értéke, csupán a balti államokban, Németországban, Dániában, Ausztriában és Írországban csökkent a munkanélküliek szezonálisan kiigazított aránya. Az egyik legjobb mutatóval így továbbra is Németország rendelkezik, ahol a tavalyi áprilisi 5,6 százalékos szinthez képest további 0,1 százalékponttal csökkent a ráta, és ezzel historikusan alacsony szintre süllyedt. A legrosszabb munkanélküliségi mutatókkal rendelkező tagállamokban tovább romlottak a mutatók: Görögországban 21 százalék felé emelkedett a munkanélküliek aránya, míg Spanyolországban már majdnem 24 fülé emelkedett a ráta.

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁK ALAKULÁSA AZ EURÓZÓNÁBAN ÉS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN
(SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA, SZÁZALÉK)

Forrás: Eurostat

A régiós országok közül Csehországban előző három hónaphoz viszonyítva 0,1 százalékponttal csökkent a munkanélküliség aránya. A lassuló gazdasági teljesítmény a munkaerő keresletén is érzékelhető az országban. Lényegében stagnált a foglalkoztatottság 2011 óta. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint a foglalkoztatottság változatlan marad 2012-13-ben, míg a munkanélküliség jelentősen nőni fog az előrejelzési horizonton: a 2011-es 6,7 százalékos ráta jövőre eléri a 7,2 százalékot. Lengyelországban változatlanul 9,9 százalék volt a munkanélküliség rátája 2012 áprilisában, míg a foglalkoztatottság kis mértékben emelkedik az országban. A Bizottság előrejelzése alapján a foglalkoztatottság enyhén emelkedni fog 2012–13-ban, míg a munkanélküliség lényegében változatlan maradhat. Szlovákiában csökkent a munkanélküliség aránya, és a foglalkoztatottság is tovább tudott emelkedni északi szomszédunknál. Az előrejelzések alapján 2011-hez képest kissé lelassul a munkakereslet bővülése, miközben az állástalanok aránya akár 0,8 százalékponttal is alacsonyabb lehet két év alatt.

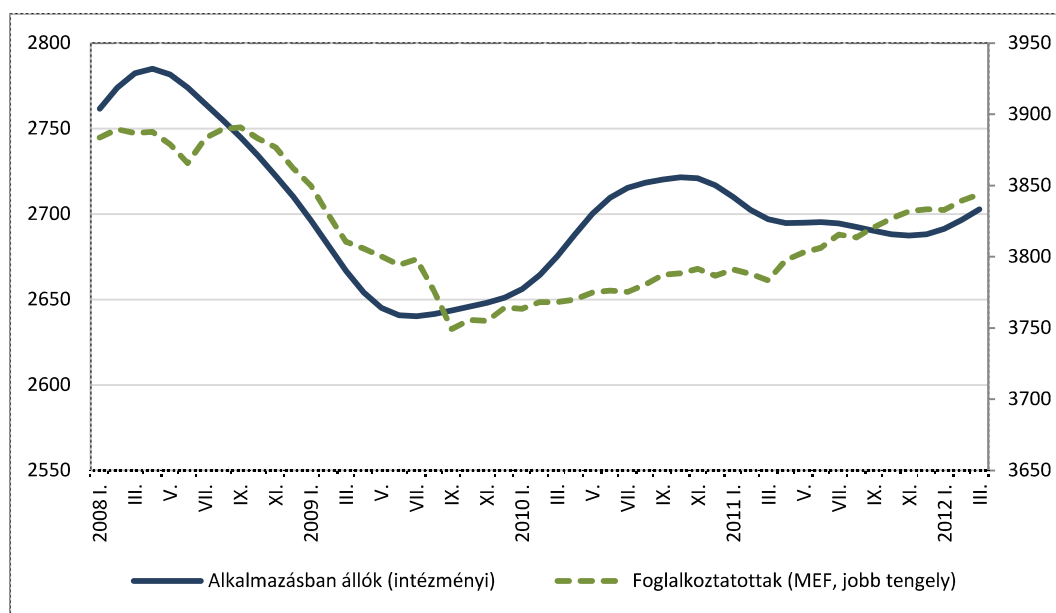
Az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése alapján nem várható fordulat a munkaerő-piaci helyzetet illetően. Előző időszak kiadványukhoz képest jelentősen romlottak az előrejelzések az EU-ban és az Eurózónában is. A romló gazdasági kilátásokkal összhangban a foglalkoztatottság csökkenhet 2012-ben, 2013-ban pedig kismértékű bővülésre számít a Bizottság. Az eurózónában az idei évben jelentősen, 0,5 százalékponttal csökkenhet a munkakereslet, és jövőre sem számítanak a foglalkoztatottság növekedésére. A munkanélküliek aránya 2012-ben jelentősen növekedhet: az EU 27 tagállamában átlagosan 0,6 százalékponttal magasabb ráta várható, míg az Eurózónában 10,2 százalékról 11 százalékra emelkedhet ez az arány idén. Jövőre azonban munkanélküliség stagnálhat.

Munkaerő-piaci folyamatok

A kedvezőtlen gazdasági teljesítmény hatása a munkaerő-piaci folyamatokon is érezhető. Mindemellett a módszertanokban megfigyelhető differenciák miatt a különböző statisztikák eltérő tendenciákról tanúskodnak. A foglalkoztatottak száma több hónapja folyamatosan nő, a bővülés mértéke azonban jelentősen csökkent az idei évben. A munkakereslet növekedésének lassulása mellett a munkanélküliség már több mint fél éve bővül, és 2012 áprilisában meghaladta a 11 százalékot.

2010 óta szinte folyamatosan nő a gazdaságilag aktívok száma, ami a kormányok munkakínálatot bővítő intézkedéseinek köszönhető. 2012 áprilisában több mint 65 ezer fővel többen voltak aktívak a munkaerőpiacon, mint az előző év azonos időszakában, az előző negyedévhez képest pedig 3,5 ezer fős volt a növekedés mértéke. Az aktivitás szezonálisan kiigazított rátája elérte az 56,7 százalékot, amire 1998 óta nem volt példa. Legnagyobb mértékben az 55–64 éves korosztályban nőtt a gazdaságilag aktívok száma, ami a korai nyugdíjazás szigorodásával és a nyugdíjkorhatár emelésével van összhangban.

2. ÁBRA: A FOGLALKOZTATOTTAK ÉS AZ ALKALMAZÁSBAN ÁLLÓK SZÁMA (EZER FŐ) SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A munkanélküliek száma már két hónapja csökken, azonban csak 1–1 ezer fővel. A szezonálisan kiigazított ráta még így is meghaladta a 11. A munkanélküliség magas aránya a közmunkaprogramok év eleji átszervezésével lehetett összhangban, amit az átlagos munkakeresési időtartam csökkenése is jól jelez. Az év elején ismét nagymértékben csökkent a közfoglalkoztatottak száma, ami miatt hirtelen megnőtt a három hónapnál nem régebben munka nélkül lévők aránya. Ezt jól mutatják a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal statisztikái is, amelyek alapján jelentősen bővült a regisztráltak száma az első hónapokban. Az év hátralévő

részében azonban újból csökkenthet a munkanélküliek száma, mivel az új támogatott álláshelyek száma jelentősen bővült áprilisban.

A foglalkoztatottság emelkedése már három hónapja tart, azonban az üteme jelentősen lassult. A növekvő állami terhek, a minimálbér emelése és az elvárt béremelés nem váltott ki tömeges elbocsátásokat. A vállalatok a kiadásait a nem rendszeres béreken keresztül, valamint a magasabb bérjövdelemmel rendelkezők keresetének visszafogásával tudták csökkenteni.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint az álláskeresők száma áprilisban tovább tudott csökkenni. Az előző év azonos időszakához képest 9,4 százalékos, 58 ezer fős csökkenés következett be a regisztráltaknál. Az év eleji álláskeresői járandóság átalakítása miatt nagymértékben, közel felére zsugorodott a jogosultak köre, miközben az egyéb szociális ellátásban részesülők száma növekedett az előző évhez képest. Külön ki kell emelni, hogy az ellátás nélkül lévő álláskeresők aránya folyamatosan nőtt az évben. Viszont pozitív tendencia, hogy a tartósan nyilvántartottak létszáma folyamatosan csökken.

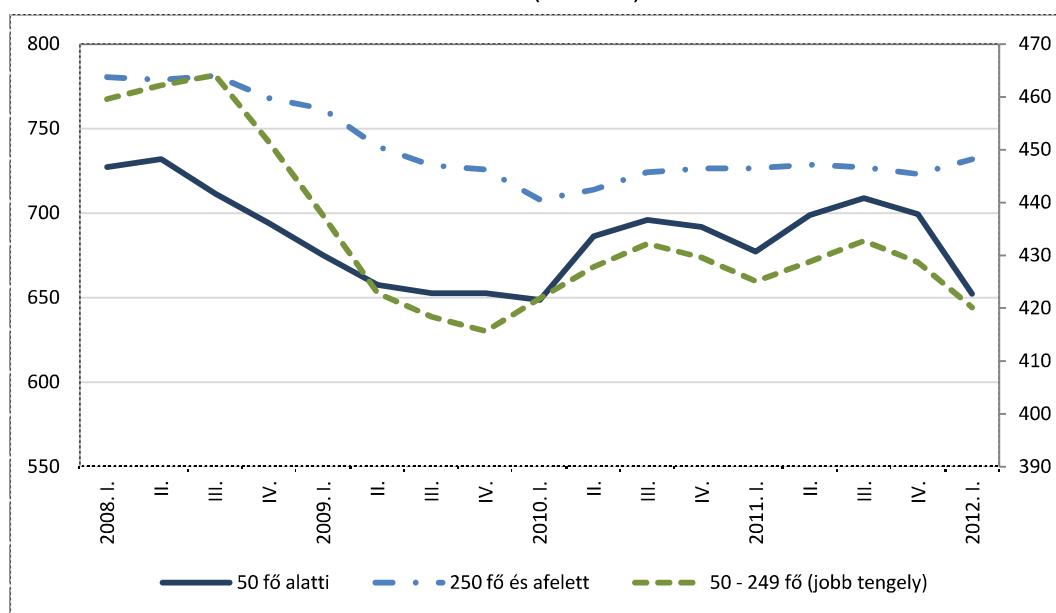
Továbbra is kevés a nem támogatott üres álláshely: számuk 2012 áprilisában 4,5 ezer kevesebb volt, mint tavaly ilyenkor. Azonban a támogatott álláshelyek változása tompítja ezt a folyamatot: egy év alatt 18,3 ezer üres álláslehetőséggel nőtt a közfoglalkoztatás felfutásának következtében a munkalehetőségek köre. Az év közbeni lefutás alapján viszont az látszik, hogy elérte tetőpontját a közfoglalkoztatás szintje.

Az idei év elején nagyot zuhant a versenyszféra munkakereslete az intézményi statisztikák alapján. Az 5–49 főt foglalkoztató vállalatok körében volt a legnagyobb a csökkenés, ami a statisztikai hivatal mintavételi eljárásából is adódhatott. Az intézményi létszámstatisztikában, az elmúlt években több alkalommal, közgazdaságilag nehezen magyarázható, jelentős változás volt tapasztalható az év elején a létszámadatokban. Ez a statisztikának azon módszertani jellemzőjéből ered, hogy készítésekor a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozásokat teljes körű, míg az 5–49 fős vállalkozásokat reprezentatív adatfelvétel keretében veszik számba, a létszám-kategóriába sorolás pedig évente egyszer, az év elején történik meg. Ezek alapján az valószínűsíthető, hogy a létszámadatokban tapasztalt év eleji nagy változások elsősorban az adatfelvételi átsorolásokkal hozhatóak összefüggésbe.¹ Az idei évben is ez volt tapasztalható. Az 5–49 főt foglalkoztató vállalatok körében volt a legnagyobb a csökkenés, amelyet más statisztikák, például a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai nem támasztanak alá. Azonban ez nem azt jelenti, hogy ne csökkent volna tavaly a négy fő feletti vállalkozásoknál a munkakereslet. Valószínűleg a csökkenés folyamatos volt év közben, így az év/év változások értelmezhetőek.

---

¹ Forrás: Statisztikai Szemle (2009): Vélemények a makrostatisztikai adatokról. Műhely

3. ÁBRA: A VERSENYSZFÉRA ALKALMAZOTTAINAK LÉTSZÁMA KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

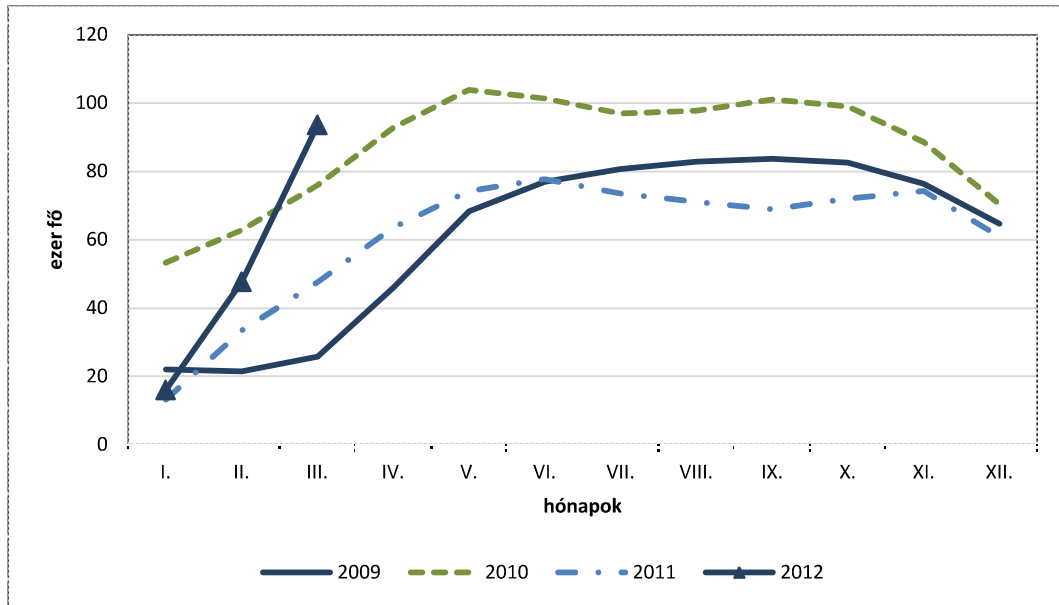
Forrás: KSH

A négy fő feletti vállalkozásoknál és szervezeteknél az alkalmazottak számának csökkenése tovább folytatódott 2012 első negyedévében. A csökkenés a versenyszférában bekövetkezett változásoknak volt köszönhető, mivel a vállalatok munkakereslete 2,7 százalékkal esett vissza, miközben a költségvetési intézmények foglalkoztatottsága 0,6 százalékkal nőtt.

A versenyszféra munkakeresletének negyedéves csökkenését nehéz megítélni a már kifejtett módszertani problémák miatt. Nem valószínű, hogy a vállalkozások olyan nagy mértékben váltak volna meg alkalmazottaiktól, mivel az 50 fő feletti létszám kategóriákban nem volt olyan jelentős az elbocsátások mértéke. A minimál- és az elvárt béremelés növekvő terheit a vállalatok nem a munkaerő csökkenésével kompenzálták, hanem a nem rendszeres bérek és egyéb kiegészítések visszafogásával racionalizálták költségeiket. A legnagyobb éves létszámviszacsát az építőiparban regisztráltak, amit az ágazat romló teljesítményével van összhangban. Emellett a szolgáltatási ágazatok és az ingatlanügyekkel foglalkozó vállalatok körében voltak jelentős mértékű elbocsátások, ez utóbbi szorosan összefügg az építőipar tartós zuhanásával.

A költségvetési intézmények foglalkoztatottságának emelkedése a közmunkaprogramok év eleji felfutásának az eredménye. Az elmúlt négy évet vizsgálva, 2012-ben volt a legnagyobb mértékű a közfoglalkoztatás bővülése január és március között. A támogatott álláshelyek nélkül a közsztéra dolgozóinak létszáma 2,4 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest, amely a kormányzat költségcsökkentő lépéseivel van összefüggésben.

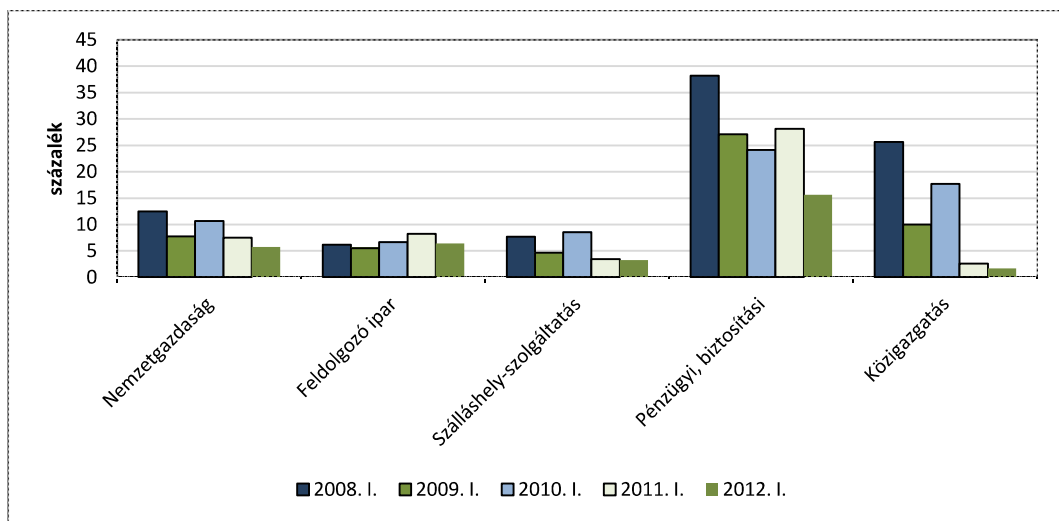
4. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA

Forrás: KSH

A nemzetgazdaságban a bruttó átlagkeresetek 4,4 százalékkal nőttek 2012 első három hónapjában. A versenyszférában az elvárt béremelések és a minimálbéremelés hatására 6,4 százalékos növekedést regisztráltak, miközben a költségvetési szektorban érdemben nem változtak a nominális bérek, 2011 azonos időszakához képest. Az állami alkalmazottak béreire leginkább a közfoglalkoztatottak volumene és összetétele hat, ami szinte minden év elején változik. Az idei évben megszűntették a részmunkaidős támogatott formák, ami miatt idén nőtt az alacsony keresetű, teljes munkaidős közfoglalkoztatottak aránya a költségvetési szervezeteken belül. Ezért hiába bővült a költségvetési intézmények dolgozóinak átlagbére 2,6 százalékkal, az összetételhatás miatt 0,5 százalékkal csökkent a szféra átlagkeresete.

5. ÁBRA: A TELJES ÉS A RENDSZERES BÉREK KÖZÖTTI SZÁZALÉKOS ELTÉRÉSEK NÉHÁNY IPARÁGBAN AZ ÉV ELSŐ NEGYEDÉVÉBEN

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A versenyszférában a rendszeres havi bérek éves üteme nagymértékben emelkedett az év első három hónapjában. Ez a már említett minimál- és elvárt béremelések hatásaként lehet értelmezni. Annak érdekében, hogy a vállalatok jövedelmezőségüket fenntartsák, visszafogták a prémiumokat és a béren kívüli juttatásokat, valamint magasabb bérű munkavállalók javadalmazását. A teljes nemzetgazdaságban a rendszeres és teljes bruttó átlagkeresetek közötti különbség mértéke jelentősen csökkent 2012 első három hónapjában a korábbi évek azonos időszakához képest: 2008 még 12,5 százalék volt a differencia, ami 2012-re 5,8 százalékra szűkölt.

Széll Kálmán Terv 2.0 foglalkoztatáspolitikai intézkedései

Az Európai Bizottság egyik legfontosabb célkitűzése, hogy 2020-ra a 20–64 év közötti népesség foglalkoztatási aránya elérje a 75 százalékot. Ennek érdekében születtek meg a Széll Kálmán Terv 2.0-ban a 2012-13-ra vonatkozó intézkedések tervei.

A Kormány a terveiben szereplő eszközökkel a munkakínálatot és a munkakeresletet is növelni szeretné. Ennek tükrében tekintjük át az egyes intézkedéseket, azoknak megvalósíthatóságát és várható eredményeit.

Az SZKT 2.0-ben megfogalmazott tervek szerint a Kormány a munkakínálat bővülését három nagyobb lépéssel szeretné megvalósítani. A korhatár előtti nyugdíjba vonulás lehetőségének megszüntetésével, a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elősegítésével, valamint a nők munkaerő-piaci aktivitásának növelésével. Ezek az intézkedések már részben tavaly elkezdődtek és az idei, valamint a jövő évben folytatódnak.

A nyugdíjrendszer átalakítása már 2011-ben megkezdődött, amelynek eredményeként nyugdíjat csak az kaphat, aki már betöltötte a nyugdíjkorhatárt, így az idő előtti nyugdíjba vonulás lehetősége megszűnt. Az idei évben az egészségkárosító munkakörökben dolgozók korkedvezményes rendszerének átalakítását tervezi a Kormány. A megváltozott munkaképességűeket érintő ellátórendszerek és a rokkantságyugdíj-rendszer szigorítása folyamatban van és 2012 első felében történik meg. Az aktív korú nők közül leginkább a kismamákat akarják aktivizálni, azáltal, hogy elhelyezkedési lehetőségeiket törvényileg is elősegítik.

Az aktivitás növelése mellett fontos a válság okozta munkaerő-piaci feszültségek enyhítése. Ennek érdekében a vállalatok munkaerő keresletének növekedést az államnak is támogatnia kell. Ezért a Kormány a foglalkoztatást az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztésével, a foglalkoztatási szolgálat reformjával és a szakképzési rendszer átalakításával tervezi növelni.

Az aktív munkaerő-piaci eszközök közül a legnagyobb hangsúly a közfoglalkoztatás rendszerének átalakításán van. Az közmunkaprogramok célja a társadalmi felzárkózás és a munkaerő-piaci aktiválás. Ennek érdekében a Kormány megszüntette a részmunkaidős

foglalkoztatási viszonyt és 6–8 órás munkavégzést biztosít a résztvevőknek 2012-től. Emellett képzési programokat is indítanak a mezőgazdasági munkákat végzők részére, amely finanszírozása uniós forrásokból történik meg (minimum 8,1 milliárd Ft). A közfoglalkoztatás növelheti a foglalkoztatottságot, azonban a munkakeresést megnehezítheti a teljes munkaidős foglalkoztatás, mivel nem áll rendelkezésre munkaidő-kedvezmény az álláskeresés céljára.

A Kormány tervei szerint 2011–15 között a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását célzó decentralizált programok bevezetésére kerül sor, amelyre a rendelkezésre álló uniós források összege eléri a 91 milliárd forintot. A célcsoportot az alacsony iskolai végzettségűek, a pályakezdők, az 50 év felettiek, a munkaerőpiacra gyes/gyed után visszatérők képezik. Ennek keretein belül a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat kapacitásait is növelni szeretnék, mivel jelenleg az intézmény korszerűsítése nélkül nem valósulhatnak meg eredményesen a tervezett programok. Az eddigi programok és támogatások célzottságának és eredményességének megítélését a hatástanulmányok hiánya rendkívüli mértékben megnehezíti. Erre az Európai Bizottság is felhívta a Kormány figyelmét, amely érdekében külön forrásokat kell elkülöníteni az államnak.

A megváltozott munkaképességűek munkaerőpiacra történő visszavezetése céljából a Kormány bevezeti a Rehabilitációs kártyát. Ezzel a munkaadó az egészségkárosodott személy foglalkoztatása után adókedvezményt vehet igénybe, amelynek adó alapja a bruttó bér, de legfeljebb a minimálbér kétszeresének a 27 százaléka.

Az új Munka Törvénykönyve, amely idén júliusban lép hatályba, jogilag megalapozza és átformálja az atipikus foglalkoztatási formákat. A rugalmas foglalkoztatási típusok elterjedését, megismerését támogatni fogja a Kormány az idei évben. 2012–15 között uniós forrásokból 8 milliárd forintot szán az állam a programokra. Az intézkedések bevezetése után azonban nem feltétlen fog gyorsulni azonnal atipikus foglalkoztatási formák arányának növekedése, de jó kezdeményezésnek tekinthető a meghirdetett támogatás. A részmunkaidős és egyéb rugalmas munkavégzési formák elterjedése és jogi feltétele hozzájárulhat a kisgyermekes szülők foglalkoztatásának növeléséhez. Azonban ezek hatások csak akkor érhetőek el, ha a bölcsődei férőhelyek számát növelik, valamint a szolgáltatások minőségét javítják. Erre a Kormány a következő három évben 17,6 milliárd forintot szán.

A szakképzési rendszer átalakítása már megkezdődött és az SZKT 2.0-ban további reformok is szerepelnek. Sor kerül a térségi integrált szakképző központok átalakítására a szakképző iskolai rendszer átláthatóbbá és hatékonyabbá tétele érdekében. A tanulószerveződés rendszere kiterjed majd tanulószerveződéssel eddig nem oktatható szakmákra is. A Nemzeti Fejlesztési Alapból két év alatt 30 milliárd forintot szán a Kormány, az uniós források összege pedig elérheti a 15-20 milliárd forintot.

A meghirdetett intézkedések a munkakínálat enyhe növekedését segíthetik elő, azonban a gazdasági válság során kialakult laza munkaerőpiac rendkívül megnehezíti az elsődleges

munkaerőpiacon való elhelyezkedést. Az intézkedések következtében rövid távon csak a közfoglalkoztatás felfutásával növekedhet a foglalkoztatottság. A megváltozott munkaképességűek, a fiatalok, valamint a nők munkaerő-piaci helyzetének javulása csak lassan következhet be. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat leterheltsége és kapacitásainak eddigi csökkentése mellett fontos kiemelni, hogy a képzési támogatások visszafogása sem feltétlen segíti az állástalanok elhelyezkedését. Így a közmunkaprogramokon kívül, az egyéb aktív munkaerő-piaci eszközök hatása csak később lesz érezhető.

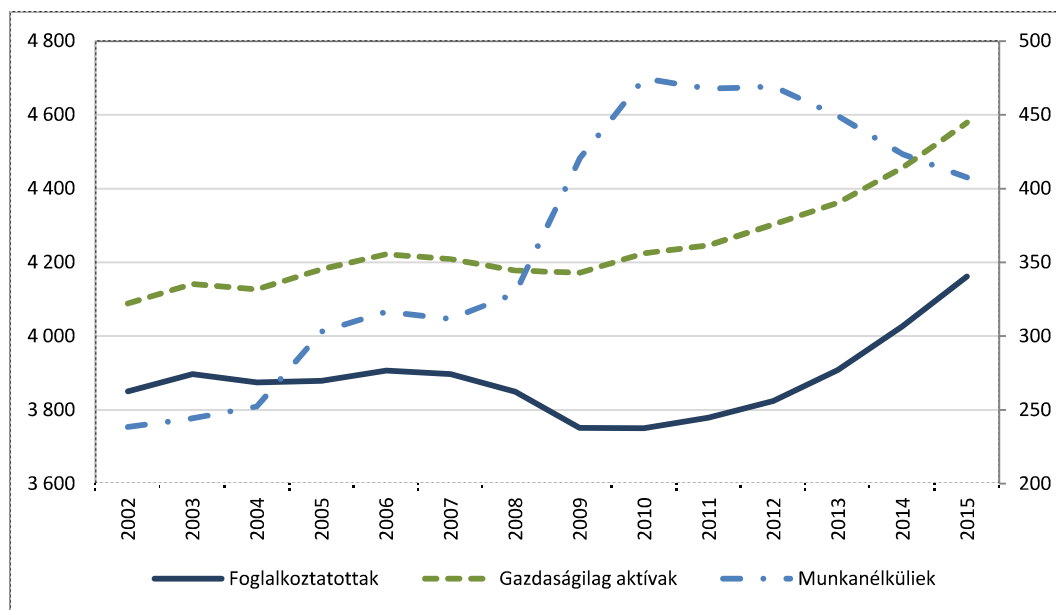
Munkaerő-piaci előrejelzés értékelése

A konvergenciaprogram egyik legfőbb prioritása az aktív korú népesség foglalkoztatásának a növelése. A teljes nemzetgazdaságban a Kormány 2012-ben a foglalkoztatottság 1,2 százalékos bővülésre számít. Ennek a növekedésnek a kétharmadát a közsféra alkalmazotti létszámának emelkedése teszi ki, amit a közfoglalkoztatottak számának 4,3 százalékos bővülése biztosít. A támogatott foglalkoztatási forma kiterjesztése nélkül csökkenne a közszférában az alkalmazottainak száma. A Kormány tervei szerint a foglalkoztatottság növekedésének harmada a versenyszférában realizálódik, intézetünk azonban a piaci szektorban stagnálásra számít, hogy összességében 2012-re a konvergenciaprogramban szereplő értéknél kisebb, 1 százalékos növekedést várunk.

Még nagyobb kockázatokat látunk a Kormány 2013-as foglalkoztatás bővülésre vonatkozó, 2,2 százalékos előrejelzésében. Egyrészt jövőre visszafogottabb gazdasági növekedésre számítunk, mint a Kormány, és a versenyszféra munkaerő kereslete sem növekszik érdemben prognózisunk szerint, másrészt a közszférában sem várunk akkora létszámbővülést. Összességében 2012-re a foglalkoztatottság 0,3 százalékos emelkedést prognosztizáljuk.

A Kormány 2014–15-re vonatkozó előrejelzése szerint tovább erősödne a foglalkoztatottság növekedése (3, illetve 3,4 százalék), azonban ez a pálya sok kockázatot rejt magában. Nem valószínű, hogy ilyen mértékű lehetne a munkakereslet növekedése, már csak azért sem, mivel a közfoglalkoztatás a következő években elérheti a maximumát. Ennek tükrében csak a versenyszférában nőhetne a munkakereslet, azonban a Kormány által prognosztizált 120-130 ezer fős növekedést túlzottan optimistának tartjuk.

6. ÁBRA: A FOGLALKOZTATOTSÁG, AKTIVITÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG ALAKULÁSA A KONVERGENCIA PROGRAM 2012 SZERINT (2012-TŐL ELŐREJELZÉS)

Forrás: Konvergencia Program 2012, Századvég-számítás

A munkanélküliség a konvergenciaprogramban felvázolt módon alakulhat idén, mivel számításaink szerint is 11 százalék körüli ráta várható. Jövőre a foglalkoztatottság kisebb növekedés miatt a felvázolt 10,3 százalékos munkanélküliségi arány azonban optimistának tűnik. A munkanélküliség további szűkülése inkább 2014-től indulhat meg, amire a Kormány is számít, csak valószínűleg lassabb lehet az állás nélkül lévők arányának csökkenése.

Az Európai Bizottság ajánlása Magyarország 2012. évi nemzeti reformprogramjáról

Az Európai Bizottság mint minden évben idén is megfogalmazta véleményét és ajánlásait Magyarország legújabb konvergenciaprogramjáról. A Bizottság külön kiemelte az új adóreformot, a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat átszervezését és a nők munkaerő-piaci részvételét ösztönző intézkedéseket.

A Bizottság szerint az adóreform alacsony jövedelműekre gyakorolt hatásainak ellensúlyozására bevezetett intézkedések nem segítik a foglalkoztatottság növelését. A bérkompenzációs rendszer viszonylag bonyolult és csak késve vehették igénybe a jogosultak.

A nők munkaerő-piaci részvételének elősegítését célzó intézkedéseket jó irányba mutató kis lépéseknek értékeli a Bizottság. Ajánlasként fogalmazza meg a stáb, hogy a munkát terhelő adók foglalkoztatásbaráttá alakítása, a nők részvételének további ösztönzése és a gyermekgondozási intézmények létesítmények bővítése növelhetné a foglalkoztatási rátát.

A Bizottság külön kiemeli, hogy a munkaerő földrajzi és foglalkoztatási mobilitása gyenge, aminek okai többek között a háztulajdonlás magas aránya, a bérleti díjak regionális eltérései,

továbbá a hatékony és széles bérlakáspiac hiánya. További akadályozó tényezőként azonosítja azt, hogy a munkanélküliek és a nem végzettségüknek megfelelő területen dolgozó szakmunkások aránya magas, ami az oktatási rendszer hátrányaira utalhat. A munkaerő-piaci követelményeknek nem feltétlen felelnek meg az oktatás során megszerzett képességeknek. Azonban azt fontos kiemelni, hogy ebben előrelépés lehet a konvergenciaprogram alapján. A szakképzést átalakítják, ami elősegítheti az oktatási rendszer és a munkáltatók igényeinek összehangolását.

A Bizottság szerint a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat átszervezése és létszámcsökkentése a 2011-es ajánlásának nem felel meg, és haladéktalanul komoly lépéseket kell tenni a szervezet megerősítésének irányába. Erre azért van szükség, hogy a közmunkák és egyéb aktív munkarő-piaci politikák finanszírozása közötti egyensúly megőrzése mellett, a foglalkoztatottság növekedését segíthetné elő a hatékonyabb szervezeti működés. Jelenleg is folyik az NFSZ működésének fejlesztése, de kapacitásainak hatékonyabb kihasználása elengedhetetlen.

A Bizottság elemzése alapján a hátrányos helyzetű csoportokat célzó munkaerő-piaci intézkedések, amelyek az Európai Szociális Alap programjai alatt futnak hitelesnek és lényegesnek tűnnek. Azonban kiemeli a stáb, hogy egyéb hátrányos csoportokat érintő lépések, mint a közmunkaprogram, nem segíti elő a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedést.

Mobilitás és közvélemény kutatás

Az földrajzi különbségekből adódó „mismatch”-ek orvoslása érdekében néhány uniós tagállam mobilitás ösztönző programokat indított. A támogatások megjelenési formája elsősorban adókedvezmények nyújtásában jelentkezett. Belgiumban azon munkavállalók számára adtak ilyen kedvezményeket, akik a lakhelyüktől eltérő régióban helyezkedtek el. Szlovákiában a mobilitás ösztönzését utazási és lakhatási támogatással kívánták elérni. Litvániában is hasonló utazási kedvezményben részesültek azok, akiknek az új munkahely miatti havi utazási költségük meghaladta volna a munkabérük 20 százalékát.

A magyar munkaerő gyenge mobilitását az Európai Bizottság is kiemelte. A legfontosabb kérdések, hogy mi az, ami befolyásolja a munkaerő szabad áramlását belföldön, melyek a megfelel ösztönzők és az esetleges korlátok. Az egyén dönthet arról, hogy elhagyja eredeti lakóhelyét az új álláslehetőség miatt, vagy csak az ingázást választja. A költözési döntést több, gazdasági érdekekkel összefüggő és egyéb szociális motívum is befolyásolhatja. Az előnyök közül érdemes két tényezőt kiemelni. Az egyik a jobb elhelyezkedési esélyek, a másik a bérek területi szóródása. A statisztikák alapján mindkét területi különbség jelentős: 2012 első negyedében a fizikai foglalkozásúak átlagbére az egyes megyékben és Budapesten 180 és 126 ezer forint között mozgott. A különbségeket és a természetükből adódó eltéréseiken túl ugyanis a munkaerő és a munkakínálatot jelentő cégek összetétele, valamint a két fél közötti kapcsolat szorossága is befolyásolja. Ha e hatásokat kiszűrjük, a

nyers bérkülönbségek a felükre olvadnak, a foglalkoztatási esélyekkel kapcsolatban azonban hasonló nagyságú változás nem tapasztalható.² Tehát léteznek területi különbségek, amiket érdemes lehet a munkavállalóknak kihasználniuk. Azonban jelentős kockázatai és korlátozó tényezői vannak a lakóhelyváltásnak: ezek lehetnek a költözéssel, ingázással járó költségek. Magyarországon a lakásállomány csak kis részét teszik ki a bérlakások. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy milyen a magyar lakosság mobilitási hajlandósági, és melyek azok a tényezők, amelyek ösztönözhetnék őket.

Közzvélemény kutatásunk fókuszában a magyar lakosság mobilitásról kialakult véleménye volt. A kérdőíves felmérésben több mint 800 ember válaszait vettük fel májusban, és az elemzésben közölt adatok legfeljebb plusz-mínusz 3,6 százalékponttal térhetnek el a mintavételből fakadóan attól az eredménytől, amit az ország összes felnőtt lakosának megkérdezése eredményezett volna.

A közzvélemény kutatásunk első kérdésével arra kerestük a választ, hogy egyes tényezők mennyire gátolják az álláskeresést. Arra vonatkozóan, hogy kevés az álláslehetőség a megkérdezettek majdnem 90 százaléka mondta azt, hogy valamilyen mértékben nehezíti az álláskeresést. Azt már kevesebben ítélték meg negatívan, hogy a kínálat nem a képzettségének megfelelő. Az álláskeresést leginkább gátló tényezőnek a három lehetőség közül, az alacsony béreket vélték a megkérdezettek. A válaszadók 94 százaléka gondolta úgy, hogy ez az a tényező az, ami a munkakeresést nehezíti. A mobilitás szempontjából azt fontos megvizsgálnunk, hogy területi elhelyezkedés szempontjából az egyes lehetőségekre adott válaszok milyen megosztottságúak. Nem meglepő módon a Budapestiek és a Győr-Moson-Sopron megyében élők gondolták a legkisebb arányban azt, hogy a felsorolt tényezők valamilyen mértékben gátolják az álláskeresést. Az országos átlaghoz képest az észak-magyarországi és észak-alföldi megyék lakói vélekedtek úgy, hogy a megnevezett tényezők nehezítik az elhelyezkedést. Ez alapján jól látható, hogy a magasabb munkanélküliséggel rendelkező megyékben nehezebb megfelelő munkahelyet találni.

A következő kérdésünkben már arra kerestük a választ, hogy a következő egy évben a válaszadók hány százaléka tervezi, hogy új munkahelyet keressen egy másik régióban. A megkérdezettek 15 százaléka mondta azt, hogy szeretne új állást egy másik belföldi területen. A részmunkaidős válaszadók majdnem 20 százaléka válaszolta azt, hogy váltana munkahelyet, valamint a tanulók, mintegy 40 százaléka szeretne máshol dolgozni. Legkevésbé a teljes munkaidőben dolgozók szeretnék máshol munkát vállalni.

Külön megkérdeztük az emberektől azt, hogy miért szeretne máshol dolgozni. A lehetőségek közül legnagyobb arányban magasabb fizetés reményében mennének el más régióba dolgozni, a megkérdezettek 85 százaléka válaszolt ezt. Hasonló arányban (65 százalék) mondták a válaszadók, hogy más régióban könnyebben találnának a képzettségüknek megfelelő új állást, valamint azt, hogy az új karrier reményében keresnek más régióban

---

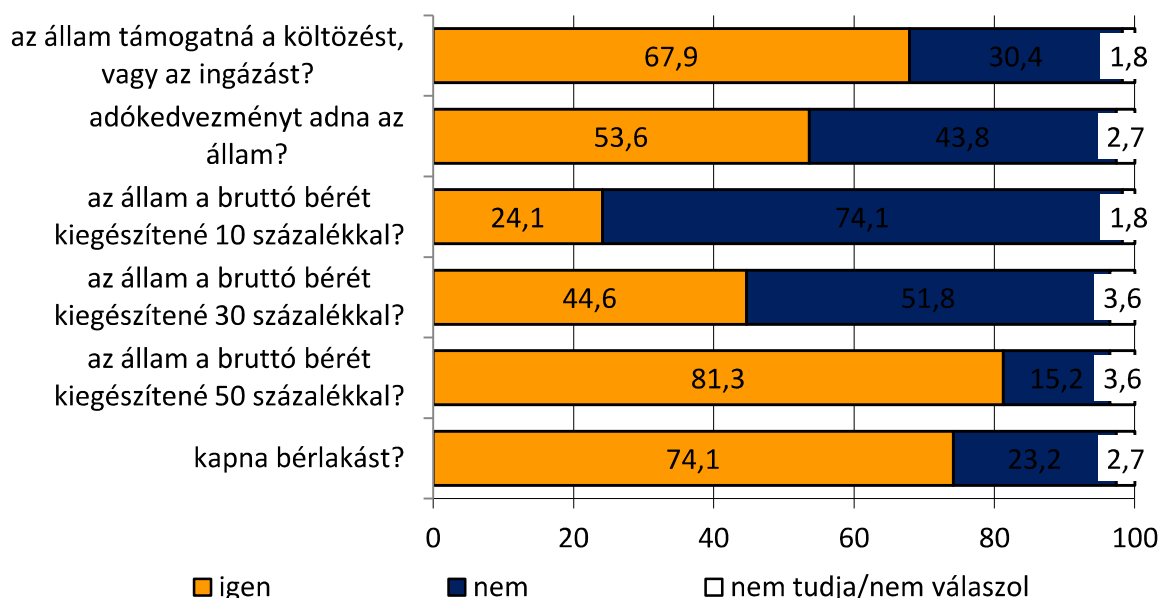
² Munkaerőpiaci Tükör 2003, Közelkép, MTA KTI

munkahelyet. A megkérdezettek mindösszesen 19 százaléka szeretne családi okok miatt más földrajzi területen elhelyezkedni.

Arra vonatkozóan, hogy miért nem keresnek új állást más régióban, a válaszadók 71,2 százaléka mondta azt, hogy nincs különösebb oka. A másik fontos indok, hogy érzelmi kötődésük van jelenlegi lakhelyükhöz, valamint, hogy családi okok miatt nem szeretnének más régióban elhelyezkedni. A megkérdezettek fele válaszolta, hogy az ingázás vagy a letelepedés költségei miatt nem szeretnének máshol dolgozni egy éven belül. A válaszadók mindösszesen 40 százaléka vélte úgy, hogy azért nem szándékozik máshol állást vállalni, mivel nincs érdemi különbség a bérek között.

7. ÁBRA: KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS A MOBILITÁST ÖSZTÖNZŐ LEHETŐSÉGEKRŐL

Ösztönözné-e, hogy lakóhelyétől távol vállaljon munkát, ha ... (%)

Forrás: Századvég-számítás

A következőkben már arra kerestük a választ, hogy az általunk megadott tényezők közül melyek azok, amik ösztönöznék a mobilitást. A válaszadók 81 százalékát motiválná az, ha az állam bruttó bérét kiegészítené 50 százalékkal. A realitásabbnak tűnő 10 százalékos bruttóbér kiegészítés csak a megkérdezettek 24 százalékát motiválná. Továbbá fontos ösztönzőnek számít az, ha bérlakást kapnának a munkavállalók, valamint ha támogatná a költözést és az ingázást az állam.

A lakosság nagymértékben támogatná az államot abban, hogy ösztönözze a mobilitást. Leginkább azzal értenek egyet a megkérdezettek, hogy támogassák a munkába állók bérét és ingázását (83 százalék). Legkevésbé azzal értenek egyet, hogy támogassa az állam a költözést (73 százalékban). Azt viszont nagyobb mértékben támogatja a lakosság, hogy a lakhatása

legyen támogatva a más régióban munkát vállaló dolgozónak. Azok, akik nem értenek egyet az egyes támogatásokkal azzal érvelnek nagy arányban, hogy nincs pénze erre az államnak. Valamint a nem támogatók közel hasonló arányban mondták azt, hogy méltánytalan a helyben maradókkal szemben a támogatás, valamint elvándorolnának a tehetséges munkavállalók a leszakadó régiókból.

Nemzeti Foglalkoztatási Alap 2012

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadási része jelentősen átalakult a 2011-es Munkaerő-piaci Alaphoz képest. Az aktív támogatásokra szánt összegek kevésbé változtak, azonban a passzív ellátásokra lényegesen kevesebbet tervezett a kormány az álláskeresési járadék folyósítási idejének lerövidülése miatt.

Bevételi oldalról az előirányzat 38,9 százaléka teljesült eddig az első négy hónap alatt. A szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek nagymértékűek, hiszen már a teljes évre tervezett összeg 62 százaléka befolyt az államkasszába. A többi bevételi forrás nem közvetlenül a Nemzeti Foglalkoztatási Alapba folyik be, így azok évközi értékelése nehézkes. A négy hónap alatt összesen 96 milliárd forint bevétel teljesült a teljes évre tervezett 341 milliárdból.

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI AZ ÉV ELSŐ KÉT HÓNAPJÁBAN

Bevételek	módosított előirányzat	IV.hó	teljesítés IV. hó	teljesítés %-a
Járulékbevételek és hozzájárulások	246 230,0	21 766,9	95 816,6	38,9
- egészségbizt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada	119 900,0	9 803,6	46 070,4	38,4
- szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada	73 630,0	6 022,6	17 321,0	23,5
- szakképzési hozzájárulás	52 700,0	5 940,7	32 425,3	61,5
Költségvetési támogatás	50 000,0	4 000,0	17 000,0	33,8
Egyéb bevételek	2 830,0	-4,1	405,9	14,3
- területi egyéb bevétel	830,0	39,9	131,6	15,9
- központi egyéb bevétel	1 000,0	-68,8	249,6	25,0
- szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1 000,0	24,7	24,7	2,5
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	23,4	158,0	15,8
TÁMOP intézkedések bevételei	41 065,2	956,0	3 315,6	8,1
Követelés elengedés bevétele (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	505,8	5 803,8	-
Költségvetés szerinti bevételek	341 125,2	27 248,0	122 499,9	35,9
Függő tételek	0,0	-18,4	38,1	-
Összes bevétel	341 125,2	27 229,6	95 816,6	35,9

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Aktív támogatások közül a foglalkoztatási és képzési támogatásokra eddig 4,5 milliárd forintot költött az állam, ami az előirányzat teljes évre vonatkozó összegéhez képest 19 százalékos teljesítést jelent. Hasonló képet mutat a szakképzési és felnőttképzési támogatások felhasználása is, amely az év elején még mindig alacsonynak tekinthető. Ez elsősorban szezonális hatásokkal magyarázható, mivel az év elején még lassan futnak fel a programok.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI AZ ÉV ELSŐ KÉT HÓNAPJÁBAN

Kiadások	módosított előirányzat	IV.hó	teljesítés I-IV. hó	teljesítés %-a
Aktív támogatások	31 988,3	1 952,2	5 169,4	16,2
- foglalkoztatási és képzési támogatások	25 988,3	1 513,8	3 871,0	14,9
- járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	438,4	1 298,5	21,6
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	23 482,8	952,3	4 521,7	19,3
Passzív kiadások	58 700,0	6 197,0	28 663,7	48,8
- álláskeresői ellátások	57 000,0	6 197,0	28 663,7	50,3
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	1 700,0	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	674,6	1 933,9	32,2
Működési célú kifizetések	300,0	9,0	31,0	10,3
Startmunka-program	132 182,5	8 122,0	37 265,3	28,1
Egyenlegeltartási és kockázatkezelési keret	2 000,0	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	52 978,7	4 507,3	11 929,9	22,5
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	37 511,7	3 386,5	8 477,0	22,6
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	8 500,0	1 120,8	3 452,9	40,6
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	6 967,0	0,0	0,0	0,0
Követelés elengedés kiadása (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Költségvetés szerinti kiadások	307 632,3	22 414,6	89 515,0	29,1
Függő tételek	0,0	0,5	0,5	-
Összes kiadás	307 632,3	22 415,0	89 515,5	29,1
Összes bevétel	341 125,2	27 229,6	122 538,1	35,9
Összes kiadás	307 632,3	22 415,0	89 515,5	29,1
Egyenlegváltozás	33 492,9	4 814,6	33 022,6	98,6

Forrás: Magyar Államkincstár

A passzív kiadásokban teljesen más hatása van a szezonálisnak. Az álláskeresői ellátásokra az év elején általában többet kell költeni, mint az év további részében. Ez leginkább az idei és a tavalyi évre igaz. Mindkét esztendőben jelentősen befolyásolta a kiadásokat a közfoglalkoztatás átalakítása. 2012 elején jelentősen nőtt a regisztrált álláskereső száma,

mivel megszűnt a rövid időtartamú közfoglalkoztatás, és így sokan elvesztették támogatott státuszukat. Ezután bejelentkezve a munkaügyi központokba, sokan voltak jogosultak álláskeresési és foglalkoztatás helyettesítő támogatásra. Ezért lehetett az, hogy az egész évre tervezett passzív kiadások 48,8 százalékát már kifizették.

Az aktív eszközök közé tartozó közfoglalkoztatás kiadásai az év elején még viszonylag alacsonyak voltak a már említett átalakítások miatt. Az év harmadik hónapjától kezdve azonban már lényegesen magasabbak voltak a kiadások, mint az első hónapban, ezért valószínűsíthető, mivel sokkal többen dolgoznak már támogatott formában.

A tervezett kiadások 19 százalékát, azaz 90 milliárd forintot kifizettek az év első két hónapjában. Az egyenleg így 33 milliárd forintos volt.